

Zahraníční vojenské mise a partnerské soužití

(Poznatky z armádního sociologického výzkumu)

V polovině roku 2008 se, pod záštitou rektora Univerzity obrany, mezi příslušníky AČR, bývalými účastníky zahraničních vojenských misí, uskutečnil sociologický výzkum, jehož hlavním cílem bylo zjistit, má-li účast vojáků v misi vliv na kvalitu partnerského soužití a zda tedy existuje příčinná souvislost mezi touto účastí a případným rozpadem jejich partnerského vztahu. Hlavní výsledky výzkumu jsou publikovány v následujícím článku.

Úvod

V tomto roce uplynulo již deset let od okamžiku, kdy se Česká republika, spolu s Maďarskem a Polskem, připojila ke svazku států Severoatlantické aliance. Členství v NATO umožňuje našim občanům využívat systém kolektivní obrany, zároveň však znamená i závazky plnit úkoly z tohoto spojení vyplývající.

Armáda České republiky převzala mimo jiné i úkol účastnit se zahraničních vojenských misí organizovaných Severoatlantickou aliancí. Naši vojáci a vojenští odborníci úspěšně zvládají nasazení v různých částech světa. Do povědomí veřejnosti vstoupilo například působení českého kontingentu v Kosovu, Iráku i v dalekém Afghánistánu. Armáda se účastní i humanitárních misí mezinárodního společenství, významnou roli např. sehrávají naši pozorovatelé v často exotických místech planety působících pod vlajkou OSN a OBSE.

V současné době je např. v afghánské provincii Lógar nasazen provinční rekonstrukční tým, který se spolupodílí na zajištění stability a bezpečnosti a na obnově Afghánistánu. Na mezinárodním letišti v Kábulu operuje kontingent Armády České republiky ve složení: chemický odřad, výcvikový tým OMLT (Operation Mentoring and Liaison Team), meteorologická skupina, skupina řízení letového provozu, logistická skupina a zdravotnická skupina. V protiteroristické operaci Trvalá svoboda (*Enduring Freedom*) na území Afghánistánu působí kontingent, tvořený příslušníky skupiny speciálních sil rezortu MO v počtu do sta osob. Cílem operace je eliminace teroristů a jejich podporovatelů na území Afghánistánu. Armáda České republiky se od roku 1999 účastní mírové operace NATO v Kosovu (od dubna 2005 nese operace název *Joint Enterprise*). Český kontingent je dislokován na základně Šajkovac v severovýchodní části Kosova, kde plní úkoly k zajištění klidného a bezpečného prostředí pro všechna etnika, volného pohybu osob a rozvoje demokracie. Česká republika naposledy převzala 1. května operační úkol v rámci mise Air Policing 2009, jehož cílem je zabezpečení střežení vzdušného prostoru pobaltských států – Litvy, Lotyšska a Estonska – letouny JAS-39 Gripen. Kontingent je tvořen 75 vojáky, přičemž většina z nich je z 21. základny taktického letectva v Čáslavi. [1]

Historie zahraničních misí naší armády však začala již na podzim roku 1990, kdy Federální shromáždění bývalé ČSFR rozhodlo v souvislosti s krizí v Perském zálivu o vyslání dvou set vojáků-dobrovolníků do Saúdské Arábie. Naši vojáci se posléze angažovali v řadě humanitárních operací a mírových misí.

Zkušenosti v zahraničních misích získaly stovky příslušníků armády, kteří často ve velmi náročných podmínkách prokázali vesměs vysokou míru profesionality.

1. Cíl výzkumu

Služba v zahraniční misi klade značné nároky na vojensko-odborné a osobnostní kvality vojáka, je však také zatěžkávací zkouškou, často prubířským kamenem, i pro kvalitu rodinného zázemí. Na jedné straně panuje přesvědčení, že bezproblémové zvládnutí mise je do značné míry podmíněno podporou ze strany partnerky (partnera) a pevným rodinným zázemím, na straně druhé existují obavy, že relativně dlouhodobé odloučení od rodiny a zkušenosti a prožitky vojáka, které jsou často obtížně sdělitelné či dokonce nepřenositelné do civilního (rodinného) prostředí, mohou být zdrojem či přímo příčinou odcizení, narušení rodinných vztahů, potažmo rozpadu manželství nebo partnerského vztahu.

Nabízí se tedy otázka, zda existuje kauzální souvislost mezi účastí vojáků v zahraniční misi a případným rozpadem jejich partnerského vztahu. Nalézt odpověď na tuto otázku se pokusil náš sociologický průzkum nazvaný *Zahraniční mise a partnerské soužití*, který se uskutečnil na základě spolupráce Univerzity obrany a odboru podpory kvality života Ředitelství personální podpory GŠ AČR.

Účelem výzkumu bylo poskytnout podklady k vytvoření návrhu konkrétních opatření na omezení a eliminaci rozvodovosti či rozchodovosti partnerských vztahů veteránů zahraničních operací, pokud by se prokázala příčinná souvislost mezi účastí v misi a rozpadem partnerského vztahu.

2. Metodologie výzkumu

Vzhledem k povaze zkoumaného problému byla při výzkumu použita kvantitativní (statistická) procedura, která je postavena na deduktivní výstavbě teorie a umožňuje testovat hypotézy vytvořené a priori. Zformulovali jsme a následně testovali nulovou hypotézu, že mezi rozpadem partnerského vztahu a účastí vojáka v misi neexistuje příčinná souvislost.

Data, na základě kterých bylo možné potvrdit nebo vyvrátit nulovou hypotézu, byla sebrána technikou standardizovaného dotazníku. Výhodou této techniky je možnost aplikace na početný soubor respondentů a srovnatelnost získaných údajů.

Východiskem pro tvorbu dotazníku byla analýza zkoumaného tématu pomocí dostupných dokumentů a rozhovorů s účastníky zahraničních misí. Dotazník obsahoval relativně široké spektrum otázek a výroků, pokrývajících řešenou problematiku. Dotazovali jsme se respondentů např. na počet dosud absolvovaných misí, dobu trvání poslední mise a místo nasazení, postoje ke službě v misi, osobní a rodinné problémy, které se vyskytly v souvislosti se službou v misi, kvalitu rodinných vztahů před nástupem a po návratu z mise a na změny psychické odolnosti. V neposlední řadě nás zajímal názor veteránů na služby a zabezpečení, které armáda v průběhu nasazení poskytovala jim i jejich rodinám. Údaje jako věk respondentů v době působení v poslední misi, rodinný stav, počet dětí a pohlaví umožnily strukturovat některé odpovědi podle těchto demografických znaků.

Průzkum byl realizován na vzorku 348 respondentů. Základní soubor, ze kterého byl vzorek vybrán, jsme definovali jako všichni příslušníci AČR, kteří se zúčastnili alespoň jedné mise a před odchodem do své poslední mise žili v manželství nebo v trvalém (dlouhodobém) partnerském vztahu. Výběr respondentů dle instrukcí autorů průzkumu a samotné dotazování

zajistili školení tazatelé – zástupci vybraných útvarů. Sběr dat probíhal v termínu od července 2008 do října 2008.

3. Struktura vzorku respondentů

Strukturu vybraného vzorku respondentů jsme identifikovali z hlediska základních demografických znaků, kterými pro naše účely byly pohlaví, věk, rodinný stav a počet dětí a jednoho znaku nedemografického, kterým bylo zařazení v jednotce během poslední mise.

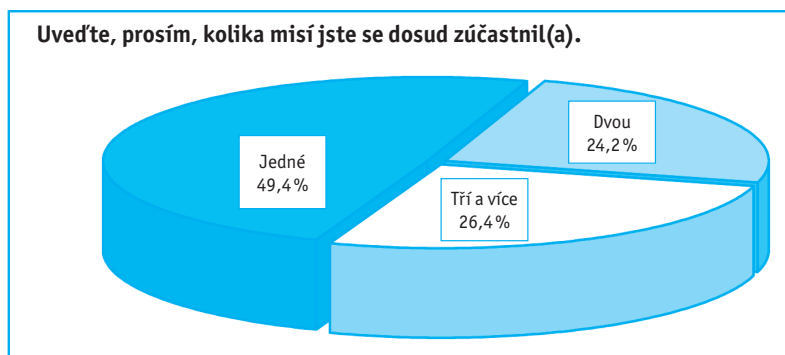
Výběrový soubor tvořilo 94,0% mužů a 6% žen. Téměř tři pětiny vojáků (58,3%) byly ve věku 31 a více let, třetina ve věku 26-30 let a pouze necelá desetina (8,3%) uvedla věk do 25 let.

Pokud se podíváme na zkoumaný soubor z hlediska rodinného stavu, pak největší procento dotázaných (58,6%) žilo v manželském svazku (ženatý, vdaná) a třetina vojáků byla dosud svobodná.

Více než třetina oslovených respondentů (35,1%) byla bezdětných, čtvrtina uvedla dítě jedno a necelá třetina (30,5%) dvě děti.

Zjišťovali jsme také funkční zařazení vojáka v jednotce, v níž sloužil v průběhu poslední mise. Předpokládali jsme, že tento faktor by mohl ovlivnit prožívání a zvládání mise. Jak uvedli respondenti, tři čtvrtiny (75,9%) působily přímo u jednotky a necelá čtvrtina (22,7%) na štábu, zbytek působil na štábu i přímo u jednotky.

Vycházeli jsme z předpokladu, že jedním z faktorů, který mohl ovlivnit kvalitu partnerského vztahu, je četnost dosud absolvovaných misí. Z celkového počtu dotázaných vojáků se jich polovina (49,4%) účastnila nasazení v misi poprvé, téměř čtvrtina vojáků byla nasazena do mise podruhé a více než čtvrtina (26,4%) byla vyslána do služby v zahraniční již potřetí (viz graf 1).



Graf 1: Struktura vzorku podle počtu absolvovaných misí

Podíváme-li se na tato data z hlediska demografických znaků, pak struktura podle pohlaví ukazuje, že z celkového počtu příslušnic kontingentu se jich 85,7% účastnilo mise poprvé a žádná neabsolvovala tři (a více) misí. Naopak mezi muži bylo 28,1% těch, kteří se zúčastnili třech (nebo i více) misí a necelá polovina mužské části kontingentu byla nasazena v cizině poprvé (viz tab. 1).

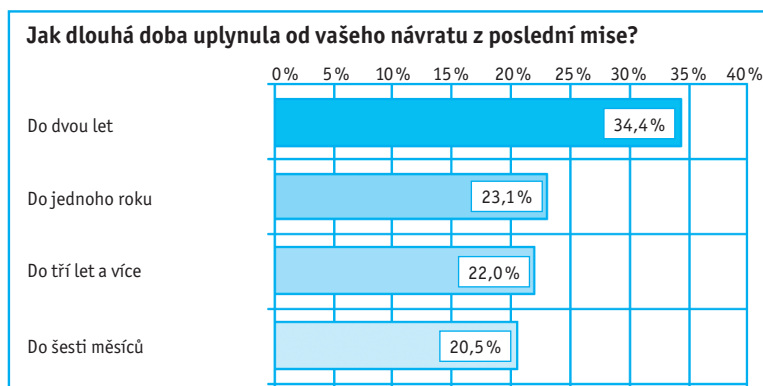
Tab. 1: Struktura vzorku podle sociálních a demografických charakteristik

Uved'te prosím, kolika misí jste se dosud zúčastnil(a).		jedné %	dvou %	tří a více %	celkem %
pohlaví	muž	47,1	24,8	28,1	100,0
	žena	85,7	14,3	0,0	100,0
věk	do 25 let	93,1	6,9	0,0	100,0
	26 – 30 let	56,0	26,7	17,3	100,0
	31 a více let	39,4	25,1	35,5	100,0
počet dětí	žádné	64,8	19,7	15,5	100,0
	jedno	50,5	21,5	28,0	100,0
	dvě a více	34,6	30,1	35,3	100,0
rodinný stav	svobodný(á)	62,3	18,4	19,3	100,0
	ženatý (vdaná)	44,1	26,0	29,9	100,0
	rozvedený(á)	36,7	33,3	30,0	100,0
působení v poslední misi	na štábu	46,8	30,4	22,8	100,0
	přímo u jednotky	51,1	22,0	26,9	100,0

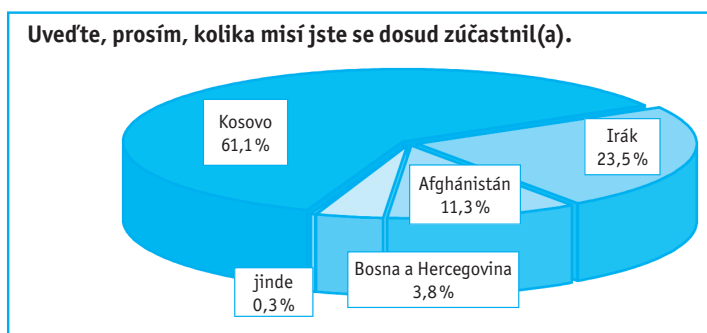
Pokud hledáme vztah mezi věkem příslušníků kontingentu a počtem dosud absolvovaných misí, pak ve věkové skupině do 25 let je 93,1% vojáků, kteří absolvovali svoji první misi, ve věkové kategorii 26-30 let bylo na své první misi 56% dotázaných. U skupiny vojáků starších 30 let je počet absolvovaných misí relativně rovnoměrně rozložen. Necelé dvě pětiny (39,4%) prošly svojí první službou v zahraničí, čtvrtina druhou a více než třetina (35,5%) uvedla účast ve třech (i více) misích.

Zajímalo nás také, s jak velkým časovým odstupem respondenti hodnotili svoji službu v zahraničí a její důsledky pro partnerský vztah a rodinný život. Údaj má svůj význam i z hlediska ryze statistického. Pětina vojáků (20,5%) se vrátila z poslední mise maximálně před šesti měsíci, necelá čtvrtina maximálně před rokem a nejvíce respondentů (34,4%) uvedlo dobu návratu z poslední mise od jednoho do dvou let. Dobu návratu do tří let a více uvádí 22,0% dotázaných (viz graf 2).

Jako místo svého posledního nasazení uvedli respondenti nejčastěji Kosovo, poté Irák a Afghánistán. Přesné údaje uvádí následující graf 3.



Graf 2: Doba návratu vojáka z poslední mise



Graf 3: Místo působení v poslední misi

4. Některé výsledky výzkumu

Abychom odpověděli na otázku, zda-li pobyt v misi ohrožuje stabilitu partnerských vztahů, nebo na ni nemá zásadní vliv, bylo třeba nalézt řadu faktorů, které mohly námi zkoumaný vztah ovlivňovat a převést je do podoby otázek dotazníku.

Data, získaná jako odpovědi na jednotlivé otázky, byla zpracována metodami statistické analýzy. V prvním kroku bylo provedeno tzv. třídění prvního stupně, které umožňuje zjistit četnost odpovědí na jednotlivé otázky anebo jejich varianty.

Z relativně velkého množství zjištěných informací jsme pro potřeby článku vybrali jen ty nejzajímavější.

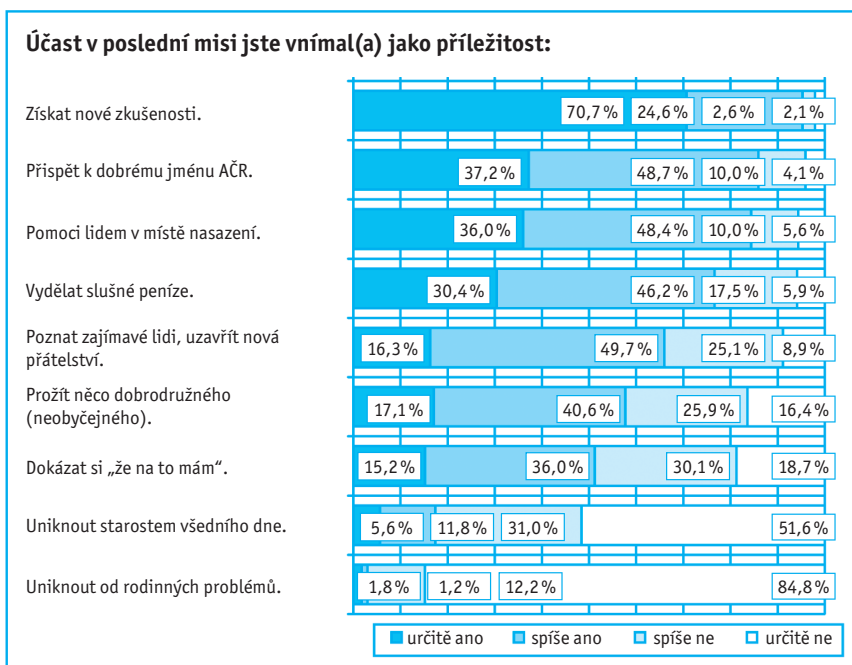
Motivace pro účast v misi

Nasazení ve své poslední misi vnímalo jako příležitost získat nové zkušenosti (určitě ano, spíše ano) 95,3 % vojáků, možnost přispět k dobrému jménu AČR spatřovalo ve svém působení v misi 85,9 % respondentů, a jako pomoc lidem v místě nasazení pojímalo svoji účast v kontingentu 84,4 % dotázaných. Je třeba zdůraznit, že motiv vydělat slušné peníze, který je vojákům, účastníkům se misí, naší veřejností často podsouván jako jediný nebo nejdůležitější, se v naší hierarchii umístil až na čtvrtém místě. Uvedlo jej 76,6 % respondentů. Rodinné důvody („uniknout od rodinných problémů“) se umístily až na poslední příčce (3,0 % odpovědí).

Výše uvedená tabulka ukazuje na rozdíly v motivech pro účast v misi podle sociálních a demografických znaků. Za povšimnutí stojí např. to, že ženy oproti mužům výrazněji preferovaly motiv „pomoci lidem v místě nasazení“ (téměř o 33 %), a také o něco více „poznat zajímavé lidi a uzavřít nová přátelství“ (o 13 %). Není nijak překvapující, že mladší vojáci do 25 let uváděli častěji motiv „získat nové zkušenosti“. Je potěšující, že častěji než motiv „vydělat slušné peníze“ (27,6 %) uváděli motivy „přispět k dobrému jménu AČR“ (46,4 %) a „pomoci lidem v místě nasazení“ (také 46,4 %).

Partnerské vztahy vojáků před odjezdem do poslední mise

Vzhledem ke stanovenému hlavnímu cíli průzkumu jsme nejprve požádali respondenty, aby s pomocí sady otázek popsali, ohodnotili a posléze porovnali kvalitu svého partnerského vztahu před odchodem do mise.



Graf 4: Motivace pro účast v misi

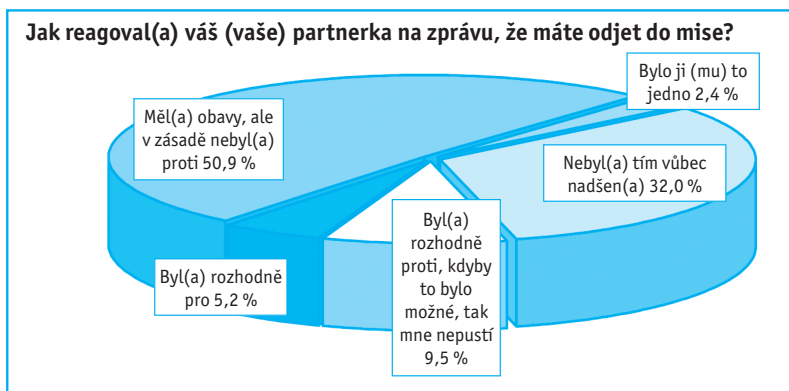
Tab. 2: Motivace pro účast v misi podle sociálních a demografických znaků

Účast v poslední misi jste vnímal(a) jako příležitost: Odpověď: určitě ano		Získat nové zkušenosti %	Přispět k dobrému jménu AČR %	Pomoci lidem v místě nasazení %	Vydělat slušné peníze %	Poznat zajímavé lidi, uzavřít nová přátelství %
pohlaví	muž	70,0	37,7	34,0	29,9	15,5
	žena	81,0	28,6	66,7	38,1	28,6
věk	do 25 let	82,8	46,4	46,4	27,6	14,3
	26-30 let	76,8	32,5	28,9	35,4	19,6
	31 a více let	65,5	38,6	38,6	28,0	14,6
počet dětí	žádné	78,2	30,6	36,4	34,2	20,7
	jedno	69,7	42,0	44,3	33,3	11,6
	dvě a více	64,7	40,0	30,0	25,2	15,3
rodinný stav	svobodný(á)	77,5	34,5	35,4	33,6	19,5
	ženatý (vdaná)	70,0	38,8	35,7	28,1	15,4
	rozvedený(á)	50,0	36,7	40,0	33,3	10,0
působení v poslední misi	na štábu	72,2	39,5	34,2	25,6	14,3
	přímo u jednotky	70,8	36,0	36,4	31,7	17,2

Před nástupem do poslední mise žila v manželství polovina respondentů (51,2%), ostatní (43,1%), až na nepatrnou část, uvedli, že žili v trvalém partnerském vztahu v jedné domácnosti, nebo v trvalém vztahu, nikoli však ve společné domácnosti.

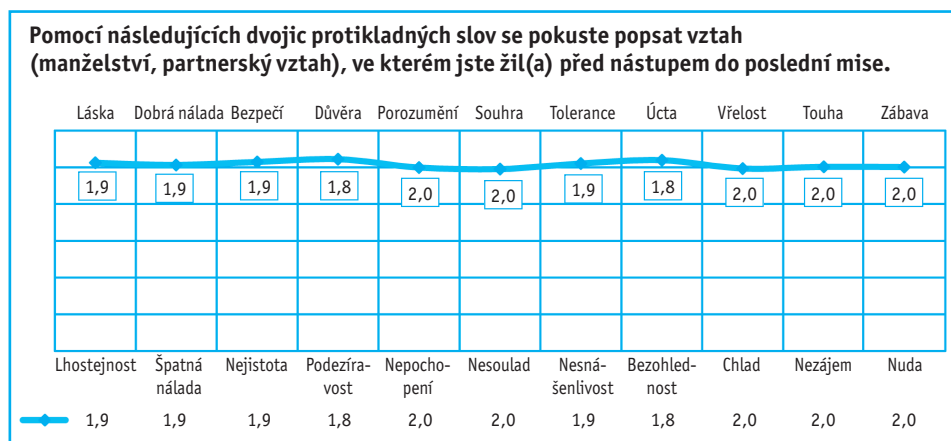
Na otázku zda před odjezdem do poslední mise měli vojáci pocit, že doma bude vše v pořádku a že nezbyvají věci, které by se měly vyřešit, uvedlo 77,8 %, že vše bylo bez problémů, 21,3 % vojáků mělo menší problémy a pouze necelé jedno procento (0,9 %) se přiklonilo k odpovědi, že měli velké problémy.

Na zprávu ohledně odjezdu do mise uvedlo 50,9 % respondentů, že jejich partnerka/partner měl(a) obavy, ale v zásadě nebyl(a) proti. Jedna třetina vojáků (32,0 %) se přiklonila k názoru, že jejich partnerka/partner touto zprávou nebyl(a) vůbec nadšena a jedna desetina (9,5 %) souhlasila s výrokem, že partnerka/partner byl(a) rozhodně proti a kdyby to bylo možné, tak jej nepustí (viz graf 5).



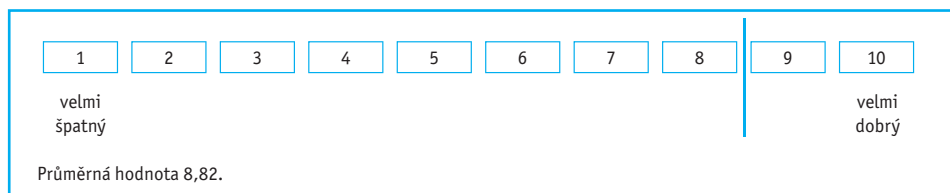
Graf 5: Reakce partnerky/partnera na zprávu o nasazení vojáka do mise

Kvalitu partnerského vztahu hodnotili respondenti metodou tzv. sémantického diferencíálu. Na sedmimístné škále se přikláněli k protichůdným významům (konotacím) jedenácti dvojic protikladných slov, které měly vystihnout partnerský vztah respondenta před jeho nástupem do poslední mise. Respondenti nejčastěji popsali vztah před nástupem do mise slovy „láska“, „dobrá nálada“, „bezpečí“, „důvěra“, „porozumění“, „souhra“, „tolerance“, „úcta“, „vřelost“, „touha“ a „zábava“.



Graf 6: Rodinné a partnerské vztahy vojáků před odjezdem do mise

Na škále od jedné do deseti (1-10), kde 1 znamená velmi špatný vztah a 10 znamená velmi dobrý vztah, vyjadřovali dotázaní svůj celkový pocit z partnerského soužití před odchodem do poslední mise. Průměrná hodnota vypočítaná ze všech odpovědí je 8,82. Znamená to, že vojáci hodnotili partnerský vztah před odchodem do mise převážně jako spíše až velmi dobrý.

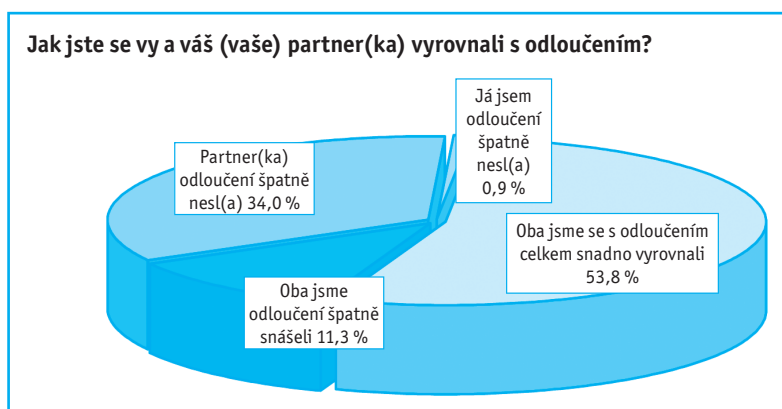


Graf 7: Partnerské vztahy vojáků před odchodem do poslední mise

Partnerské vztahy v průběhu poslední mise

V další části dotazníku vyjadřovali respondenti stupeň svého souhlasu nebo nesouhlasu s otázkami a výroky, které mapovaly prožívání pobytu účastníků v misi a vnímání odloučení od partnera a od rodiny.

Na jednu z takových otázek více jak polovina (53,8 %) účastníků mise uvedla, že se s odloučením s partnerkou/partnerem oba snadno vyrovnali. Jedna třetina (34,0 %) vojáků se naopak přiklonila k názoru, že partnerka/partner odloučení špatně snášeli a jedna desetina respondentů (11,3 %) souhlasila s odpovědí, že odloučení špatně snášeli oba a necelé jedno procento účastníků mise uvedlo, že oni sami snášeli odloučení špatně (viz graf 8). Za zmínku také stojí fakt, že partneři vojáků se s odloučením bez větších obtíží vyrovnávali častěji (o 31 %) než partnerky vojáků.



Graf 8: Vnímání odloučení od partnera

I v další baterii výroků odpovědi respondentů potvrdily, že vojáci se s obtížemi mise vyrovnali snadno a rychle (96,5 %), věděli, že na partnerku (partnera) doma se mohou spolehnout (94,8 %), s partnerkou (partnerem) doma byli v pravidelném kontaktu (94,5 %) a během mise získali nové přátele. Čtyři pětiny dotázaných však také uvedly, že rodina jim po celou dobu

mise velmi chyběla a názor, že na dovolenou by se mělo během mise jezdit častěji, podpořilo 58,1 % respondentů (viz tab. 3).

Tab. 3: Prožívání pobytu v misi

Uveďte, prosím, do jaké míry souhlasíte, nebo nesouhlasíte, s následujícími výroky:	Rozhodně souhlasím %	Spíše souhlasím %	Spíše nesouhlasím %	Rozhodně nesouhlasím %
S obtížemi mise jsem se vyrovnal(a) snadno a rychle.	64,9	31,6	3,2	0,3
Věděl(a) jsem, že na partnerku (partnera) doma se mohu spoolehnout.	65,1	29,7	3,5	1,7
S partnerkou (partnerem) doma jsem byl(a) v pravidelném kontaktu.	66,8	27,7	2,6	2,9
Během mise jsem získal(a) nové přátele.	56,6	37,3	4,6	1,5
Měl(a) jsem dost informací o tom, co se děje doma.	60,6	33,0	4,6	1,8
Během mise se doma (v rodině) nevyklytly žádné závažnější problémy.	50,3	29,8	13,0	6,9
Rodina mi po celou dobu mise velmi chyběla.	37,8	42,1	18,2	1,9
Život v misi mi vyhovuje.	13,0	45,2	34,6	7,2
Na dovolenou by se mělo jezdit v průběhu mise častěji.	21,0	37,1	31,0	10,9
Odloučení od domova bylo příliš dlouhé.	10,8	30,6	40,5	18,1
Po celou dobu mise jsem měl(a) obavy, jak si rodina beze mne poradí.	3,5	19,7	52,0	24,8
Měl(a) jsem obavy, zda partnerka (partner) doma vydrží tak dlouhé odloučení.	5,8	15,6	34,6	44,0
Během mise jsem měl(a) problémy s partnerkou (partnerem) doma.	6,1	9,8	17,9	66,2
Stalo se mi, že jsem si během mise sáhl(a) „až na dno“.	2,3	12,1	33,2	52,4
Během mise jsem měl(a) vážné neshody s jiným příslušníkem jednotky.	3,5	9,5	23,1	63,9
Během mise jsem trpěl(a) pocitem osamělosti.	1,4	8,7	36,8	53,1
Těžko jsem se vyrovnával(a) s tvrdou kázní a disciplínou.	0,3	0,3	22,8	76,6

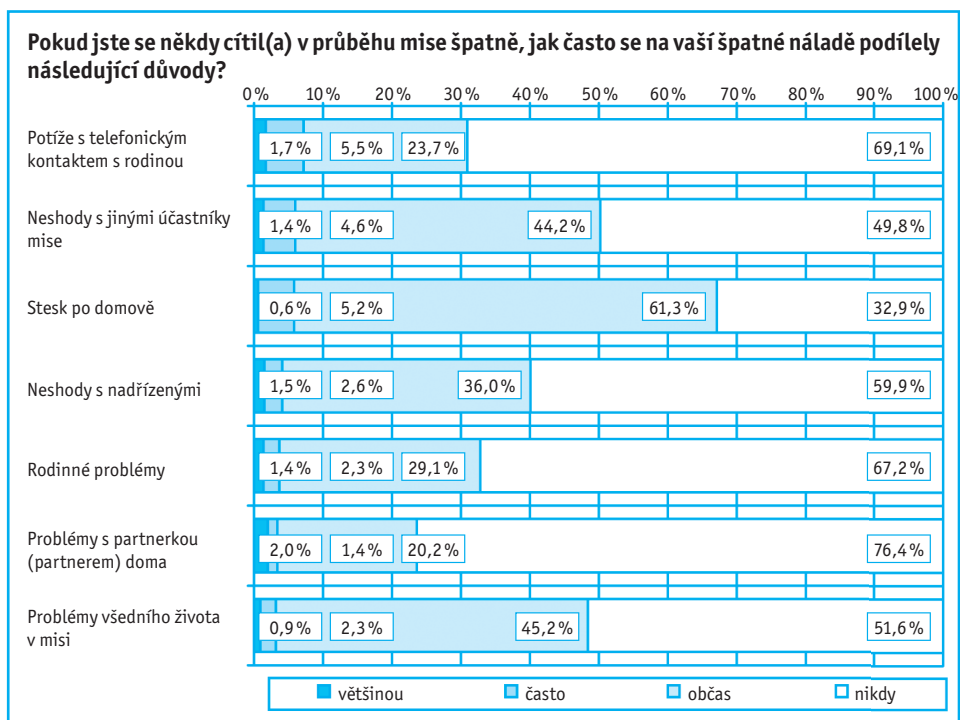
Pokud se účastník mise někdy v jejím průběhu cítil špatně, pak to často nebo občas bylo z důvodu stesku po domově, kvůli neshodám s jiným účastníkem nebo s nadřízeným, potažmo problémům všedního života v misi, a také kvůli potížím s telefonickým kontaktem s rodinou (viz graf 9).

Partnerské vztahy po návratu z poslední mise

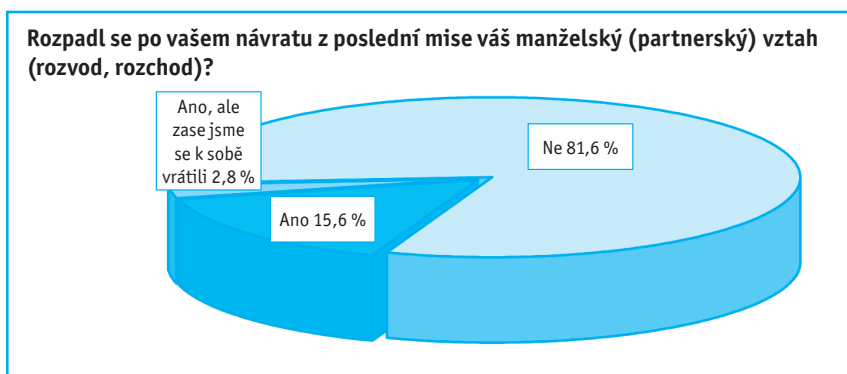
Abychom mohli testovat naši hypotézu, bylo nutné popsat kvalitu partnerského vztahu vojáka i po jeho návratu domů.

Se stejným partnerem, jako před nasazením, žilo po návratu ze své poslední mise 81,6 % respondentů. Manželský (partnerský) vztah se rozpadl pouze u 15,6 % dotázaných veteránů, necelé tři procenta uvedla, že vztah po návratu se sice rozpadl, ale zase se s partnerkou/partnerem k sobě vrátili (viz graf 10).

Zvyknout si po návratu domů na rodinu bylo rozhodně nebo spíše lehčí, než čekali, pro tři čtvrtiny respondentů. Určité potíže uvedlo 16,9 % vojáků a 6,9 % uvedlo, že návrat byl těžší, než očekávali.



Graf 9: Důvody negativního vnímání mise



Graf 10: Rozpad partnerského vztahu

Veteráni byli také požádáni, aby pomocí nabídnutých výroků popsali rodinnou atmosféru v prvních týdnech po jejich návratu domů. Nejčastěji uvedli, že obdivovali partnera (partnerku), jak vše doma zvládl(a), uvědomili si, jak velmi se mají rádi a více si vážili jeden druhého. Dvě pětiny respondentů (39,6%) uvedly, že partnerský vztah byl lepší než před odjezdem. Naopak do další mise by hned nejraději odjela čtvrtina vojáků a v partnerském vztahu to po určitou dobu od návratu skřípalo rovněž u čtvrtiny respondentů. O silném odcizení hovoří 15,6% dotázaných (viz podrobněji tab. 4).

Tab. 4: Rodinná atmosféra po návratu z mise

Pomocí následujících výroků se pokuste popsat rodinnou atmosféru v prvních týdnech po vašem návratu z mise	Určitě to tak bylo %	Spíše to tak bylo %	Spíše to tak nebylo %	Určitě to tak nebylo %
Obdivoval(a) jsem partnerku (partnera), jak všechno zvládl(a)	48,2	35,6	9,2	7,0
Uvědomili jsme si, jak moc se máme rádi	40,9	33,2	16,6	9,3
Více jsme si vážili jeden druhého	27,3	42,0	18,1	12,6
Trávili jsme spolu více času	21,8	41,1	21,5	15,6
Náš intimní život se zlepšil	10,5	33,1	32,8	23,6
Náš vztah byl lepší než před odjezdem	12,3	27,3	32,8	27,6
Lépe jsme se shodli na výchově dětí	6,4	24,3	31,4	37,9
Odloučení prospělo našemu rodinnému životu	5,2	24,8	33,7	36,3
Nejraději bych hned odjel(a) do další mise	13,3	13,3	28,4	45,0
V našem vztahu to po určitou dobu skrípalo.	7,0	17,1	21,0	54,9
Po návratu jsem si těžko zvykal(a) na starosti všedního dne	2,7	21,0	33,8	42,5
Partner(ka) mi už nerozuměl(a) jako dříve	6,1	10,1	21,2	62,6
Velmi jsme se navzájem odcizili	6,7	8,9	19,0	65,4
Těžko jsem se vyrovnával(a) se zážitky z mise	2,1	3,1	14,4	80,4

Na škále od jedné do deseti (1-10), kde 1 znamená velmi špatný vztah a 10 znamená velmi dobrý vztah, vyjadřovali dotázaní opět svůj celkový pocit z partnerského soužití, tentokrát však po návratu z poslední mise. Jak ukazují výsledky, průměrně respondenti „oznámkovali“ vztah po návratu známkou 8,06. Posun v hodnocení kvality vztahu před (8,82) a po návratu z mise byl tudíž v neprospěch kvality vztahu relativně velmi malý, jen 0,76 bodu. Tento poznatek naznačuje fakt, že pobyt v zahraniční misi neměl na většinu partnerských vztahů vojáků přímý negativní dopad (viz graf 11).

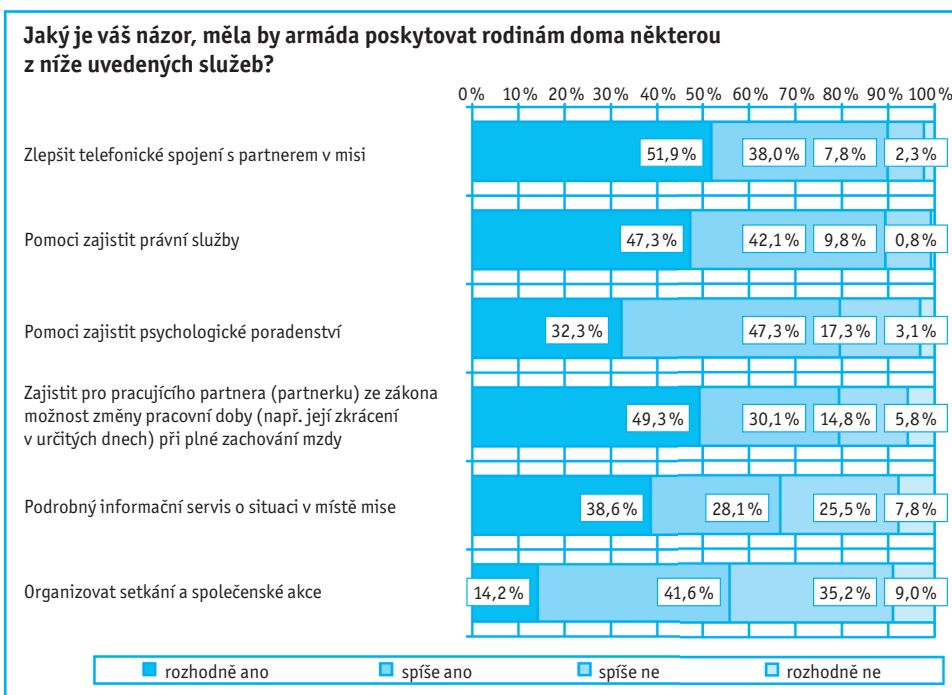


Graf 11: Partnerské vztahy vojáků po návratu z poslední mise

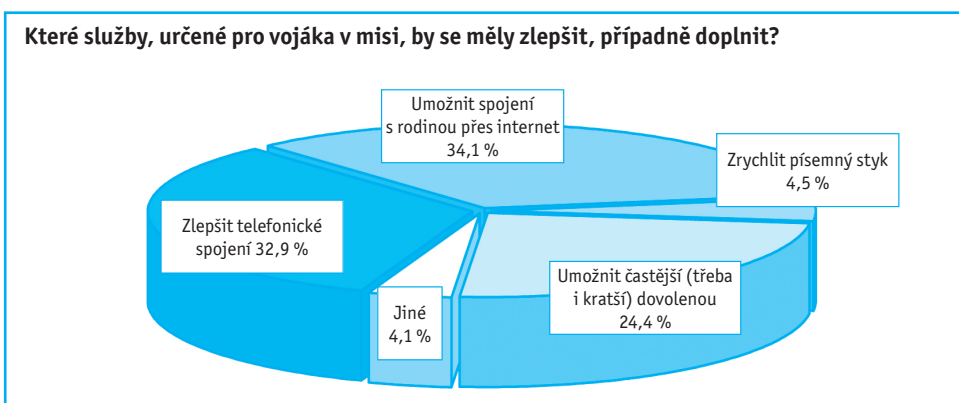
Názory a náměty vojáků na zlepšení zabezpečení a služeb ze strany armády

Jak již bylo zmíněno v úvodu článku, poznatky z výzkumu mají sloužit jako jeden z podkladů pro přijetí návrhů ke zlepšení péče o vojáky v průběhu mise i po návratu domů, a také o jejich rodině. Zeptali jsme se proto na jejich názor na služby poskytované armádou účastníkům mise a jejich rodinám a na jejich náměty ke zlepšení těchto služeb. Názory veteránů na poskytované služby názorně ukazují následující grafy 12 a 13.

Podle názoru více než dvou třetin vojáků (68,5%) by se do misí mělo vyjíždět na kratší dobu, ale v pravidelných cyklech.



Graf 12: Názory vojáků na poskytování služeb rodinám vojáků sloužících v zahraničních misích



Graf 13: Náměty vojáků ke zlepšení služeb ze strany armády

Celkově podle většiny respondentů (85 %) poslední mise určitě nebo spíše splnila očekávání vojáků, opačný postoj uvedlo pouze 15 % veteránů.

Výsledky faktorové analýzy

Výše uvedené závěry vyplynuly z třídění prvního stupně, jehož prostřednictvím jsme identifikovali základní charakteristiky zkoumaného problému. Tato úroveň statistické analýzy ale neumožňuje hledat souvislosti mezi proměnnými. Abychom splnili námi vymezený cíl

a potvrdili, nebo vyvrátili výchozí hypotézu, museli jsme přistoupit k vyšší úrovni statistického zpracování dat, a to k faktorové analýze.

Naším úkolem bylo odpovědět na otázku, zdali absolvování mise přispívá ke stabilitě, či nestabilitě manželského nebo partnerského vztahu vojáků. Abychom získali odpověď na tuto otázku, zaměřili jsme se na dvě baterie otázek, a to na motivy odchodu vojáků do misí a na kvalitu rodinného prostředí vojáků po jejich návratu z mise. Poté jsme hledali mezi položkami těchto baterií případné korelace. Položili jsme si tři následující otázky:

1. Proč vojáci odcházejí do mise?

Motivy, které vojáci primárně spojují se svým nasazením v misi, takzvaně „syti“ tři faktory.

První faktor jsme označili jako „přesvědčení“. Vojáci jdou do mise z přesvědčení, že konají dobrou a prospěšnou věc, a zároveň tím získávají nové zkušenosti a navazují nová přátelství.

Druhý faktor jsme pojmenovali „finanční ohodnocení“. Tento faktor je současně spojen s dobrodružstvím a sebedůvěrou ve vlastní schopnosti. V tomto případě jdou vojáci do mise, aby vydělali peníze, dokázali si, že „na to mají“, a prožili také něco dobrodružného.

Třetí faktor jsme označili jako „rodinné problémy“. Vojáci jdou do mise, aby unikli starostem všedního dne a od rodinných problémů.

2. Jak vypadá rodinná atmosféra v prvních týdnech po návratu z mise?

I v tomto případě faktorová analýza odhalila tři faktory, které vypovídají o rodinné atmosféře po absolvování mise.

První faktor jsme označili jako „posílená rodina“. Rodinná atmosféra v tomto případě je lepší a příznivější než před odchodem do mise.

Druhý identifikovaný faktor jsme nazvali „rozpadlá rodina“. Vypovídá o tom, že návrat z mise je spojen s problémy v partnerském vztahu, vzájemným odcizením, s nedorozuměním v páru a s touhou absolvovat další misi.

Třetí faktor jsme pojmenovali jako „osobní problémy“ a vypovídá o tom, že jedinec má po návratu problémy zvyknout si na každodennost a obtížně se vyrovnává se zážitky z mise.

3. Souvisí motivy odchodu vojáka do mise s atmosférou, která v rodině panuje po jeho návratu z mise?

Faktorová analýza ukázala, že existuje souvislost mezi po misi se rozpadající rodinou a rodinnými problémy, uváděnými vojákem jako důvod odchodu do mise.

Jedním z důvodů proč voják absolvuje misi jsou rodinné problémy, mise ovšem k vyřešení těchto problémů nepřispívá, naopak je posílí, a to do takové míry, že se rodina rozpadá. S tím jde ruku v ruce negativní hodnocení vztahu před misí a po misi. Čím negativněji je vztah hodnocen, tím více můžeme rodinnou atmosféru po misi charakterizovat jako rozpadající se rodina.

Spojíme-li toto vše dohromady, znamená to, že mise není samotnou příčinou rozpadajícího se vztahu, ale pouze zprostředkovatelem tohoto rozpadu. U těch vojáků, jimž se rozpadl

manželský nebo partnerský vztah po návratu z mise, existovaly problémy již před misí. Nicméně absolvování mise ke stabilitě vztahu nepřispívá, ale naopak jeho nestabilitu umocňuje.

Závěr

V našem výzkumu jsme zjistili tři hlavní důvody pro odchod do misí. Vojáci jdou do mise jednak z přesvědčení, jednak kvůli finančnímu ohodnocení a dobrodružství a v neposlední řadě také kvůli rodinným problémům. S tím pak souvisí rodinná atmosféra, která panuje po návratu z mise. Jde jednak o „posilující rodinu“ (rodina a vazby mezi jejími členy jsou silnější, než byly před odchodem do mise), jednak o „rozpadající se rodinu“ (rodina je ohrožena ve svých základech a rozpadá se) a jednak o to, že se jedinec nemůže vyrovnat s důsledky mise a tento jeho stav charakterizuje atmosféru v rodině – osobní problémy.

U těch vojáků, kteří žijí po návratu z mise v rozpadající se rodině, existovaly problémy v manželství nebo partnerském vztahu již před misí. Mise tuto situaci umocňuje, není ale její bezprostřední příčinou. Příčinou jsou problémy, kvůli kterým vojáci misí absolvují. Chceme-li se vyvarovat rozpadajícím se rodinám po návratu vojáků z mise, je třeba eliminovat důvody odchodu vojáků do mise, kterými jsou problémy v rodinném životě.

Literatura:

Aktuální mise [online]. Ministerstvo obrany České republiky. 2. června 2009 [cit. 2009-08-04]. Dostupné na [www:<http://www.army.cz/scripts/detail.php?pgid=69>](http://www.army.cz/scripts/detail.php?pgid=69).

Evropská unie je vystavena celé řadě bezpečnostních rizik a hrozeb, od mezinárodního terorismu přes šíření zbraní hromadného ničení až po hrozbu přerušování dodávek strategických surovin. Snaží se těmto hrozbám čelit především podporou stability a demokracie v sousedících státech a regionech a podporou rozvoje mezinárodních institucí na straně jedné a budováním vlastních intervenčních kapacit na straně druhé. Právě v této oblasti se spolupráce s bezpečnostním a obranným průmyslem jeví jako nejdůležitější.

S rostoucí angažovaností Evropské unie v operacích mimo vlastní území vzrůstá i potřeba budování interoperabilních, rozmístitelných a udržitelných ozbrojených sil, schopných plnit celou škálu tzv. petersberských misí. V budování těchto schopností má obranný a bezpečnostní průmysl nezastupitelnou úlohu. Úsilí bude směřováno do klíčových systémů a technologií, jako jsou transportní vrtulníky a letouny, ale také bezpilotní prostředky, mobilní systémy velení, řízení a průzkumu, satelitního sledování, ochrany proti nástražným výbušným systémům a zbraním hromadného ničení.

Roli a příležitost domácího obranného a bezpečnostního průmyslu vidím především v zapojení do mezinárodních projektů a programů výzkumu, vývoje a vyzbrojování. Je zřejmé, že technologická složitost a finanční náročnost vývoje a výroby současných zbraňových systémů přesahuje národní průmyslové schopnosti a kapacity i těch nejvyspělejších evropských států.

**Generálporučík Vlastimil Pícek, náčelník Generálního štábu AČR
Rok 2009 jsem označil rokem stabilizace Armády ČR
Czech Defence Industry & Security Review, 2/2009**